

del Ripollès, te. Les Lloses de la qual pren nom el llogaret Vinyoles de *Portavella*, amb esgl. de Sta. Margarida.

PRON.: *portabéja* a Ripoll, St. Quirze i Borredà, i jo passant-hi el 1926 vaig anotar-hi la mateixa pronuncia (exc. 87). La seva posició, pròxima a l'esgl. de Vinyoles però dalt d'un collet que hi dóna pas, en la carena de Sta. Margarida, no deixa dubtes que s'ha format amb *porta*, en el sentit de 'portell de muntanya'.

Homònim: Cingles de *Portavella* a la vall de Prats de Molló, damunt d'un pas de muntanya, entre el Coll de Siern i La Presta, a l'O. de Can Tòrra (XXIV, 83); aquí la pron. local no distingeix entre *yl* i *l* (LL) per tant se sent *portabéja*, però s'ha dubtat si en aquest nom hi ha *vell* o *bell* de *BELLUS*, car també ha tingut curs la grafia *Portabella* amb *-b-* (amb *v* i amb *b* en *Dag* i *AlcM.*: com a cogn. Vic, Ripoll i Oristà) i Junyent escriu *Portabella*, referint-se al de Vinyoles, en la llista de parròquies vigatanes del S.XIV, però no sé si ho posa així el ms. El fet cert és la pron. *béja* allà on hi ha distinció, i és tan difícil que la pron. *veia* sigui abusiva per *bella* com fàcil l'abús invers: crec, doncs, que es tracta d'allò en el sentit de 'pas antic i difícil o fatigós', que per tant haurà estat abandonat a profit d'un de més còmode.

Collsपोर्टadores en el Montseny en el camí que baixa de Coll Pregon a Sant Marçal, pron. *kołsasportadórās* (1923 exc. 12) com que fóra inconcebible *portadora* 'semal' en un NL deu venir de *porteroles* 'portelles, colladetes'

PÒRTOLES, nom d'una antiga alqueria de Vila-real (XXIX, 141.3) del plural del ll. *PORTŪLA* 'portella'. També a Mallorca, on és *Pòrtol*, que sembla ser mutilació fonètica de l'antic *Portola* (*S.XII*: vol. I, 236). *Puértolas* poble de l'alt Aragó, entre Bielsa i Aínsa (*Mz.Pi.* Orig. 34). Simonet (*Glos. Moz.*) registra senyals Ibn. *Portola* cf. en els SS. XII i XIII (grafiat per l'àrab, amb B-).

A Conflent, on s'elimina sempre el proparoxíton; *Pòrtols*, entre Noedes i Évol, pron. *pórtuls* a Jújols, *pórtus* a Noedes i a Évol; pas de muntanya (exc. 189, i XXIII, 169, 180.109.15). Coll de *Pòrtoles*, prop de Camprodon.

LA PORTELLA 1) antic mon. en el Berguedà te. La Quar. L'esgl. fou consagrada el 1035 però només amb el nom «coenobium Sti. Pietri Apostoli» (Moreau XXII, 91-94). *Mj.S.XII*: *Portela* (*BABL* VII, 111); *1180* i *1252*: *Ça Portella* (CCandi, *Mi.Hi.Ca.* II, 450, 451); *1293*: *Ça Porteya* (Hinojosa, *Reg.Señ.* 342). I moltes cites des de 963 en els SS.XIV i XV en SerraV., *Pinós.Mtpl.* III, 250.

2) Id., poble de La Noguera. *Pron.*: *portéja*. Genti-lic *portellans* a Torrelameu etc. (Casac.).

Dita Tòpica: «A la Portella?/ no et fies d'ella!» (Alcarràs XLII, 51.14).

MENCIONS ANT. *Portella* aa. 1094, 1194, 1359 (*Cart.* Tavèrnoles 105.12; MiretS, *Templ.* 132; *CoDoACA* XII, 61). N'enumero d'altres breument: *La Portella* Cambrils d'Odèn; entre Guardiola i L'Aguda, prop de Rellinars; *Sa Portella* a Balansat (Eiv.). Passos de muntanya, molts, p. ex.: *Portella Blanca* entre Meranges i Porta; una altra a Boí.

10 «*A Passa-Portella*», mas de Pinós de Sols. (XLVI, 100.33) [de *passa*? O és <*Part-sa-portella* 'més enllà de la portella tal...'] *Coll de Portelles*: un a Biert, un altre a Beniarriés (XLIV, 127; XXXIII, 65.5).

PORTELL,

1) poble de Segarra.

MENCIONS ANT. 1066: *Portel*; 1070: *Portell*; 1076: *Portello* (Arx. Sols.); 1359: *Portell* (*CoDoACA* XII, 5). Cf. J.Serra Vilaró «*Los Señores de Portell, patria de Sant Ramon*», 130 pp. Bna. 1958.

2) *Portell*, poble de la comarca de Morella. El poble antic, ara dit «Portell el Vell», era situat dalt al Port de la Cabrella, cota 1300 k.16 de la crtra. de l'Angesola (XXXVIII, 64) posició que explica per què la denominació. En el Caphreu, a. 1249 (que vaig llegir a l'arx. de Cincorres entre les afrs. de Morella: «Ares --- et dividit cum *Port vel Par* ---» (crec haver-hi vist, en males condicions de llum); 1259: *Portel* (Mtz.Fdo, *DocValACA* I, 242); 1233: *Portel* (*GGRV* n.434); 1386 i S.XV en un doc. d'Anfós el Magnànim (Arxiu de Cincorres); S. XVI: *Portell* (*Memor. Muñoz, BSCC* XIV, 431).

3) Coll del *Portell* prop de Gelida o Martorell, per on entraren els moros en el Baix Llobregat: en diuen llurs cronistes *burt ġq*, o sigui *port ċik*; vegeu Hernández Jiménez, en *Al-And.* XVII, 348.

Enumerem-ne alguns altres. *Portell de Migdia*, gran osca en la carena de Montserrat, al capdamunt del Torrent de Migdia, més enllà de St. Jeroni; Coll del *Portell*, a La Vajol; a Vernet de Canigó; a St. Sadurní d'Osormort, a Salzadella, a Puçol, a Benifaró de les Valls, a Finestrat.

45 Vall i Coll de *Camaportell* te. Durro (XII, 159). Coll de *Montportel* a la Bastida del Bulès; aquí cal afegir *La Portellada* (*E.T.C.* II, 118).

En els següents: *Al-*, article arabitzant s'ha alterat (per dissimilació) en *An-*: *Los Amportells*, pda. de Benissanet (Bladé *Benissanet* p.85; XIII, 98.12); *Les Importelles*, te. Portell de Morella.

PORTA (II) i *PORTÈ*

Pobles cerdans, de la Vall de Querol: el penúltim i